# INFORMATIEMEMO RAAD

**Kenmerk**:
2023-048950

**Datum b&w-vergadering:**
22 augustus 2023

**Onderwerp:**
Netcongestie Overbetuwe

**Kennis nemen van:**
Gevolgen netcongestie Overbetuwe

**Status advies:**
Openbaar

**Argument:** (indien niet openbaar)

**Portefeuillehouder:**
Wethouder Rik van den Dam

**Betrokkenen bij voorstel extern:**
Netbeheerder Liander

**Betrokkenen bij voorstel intern:**
Team beleid fysiek
Team Strategie en Projecten
Team vastgoed
Team externe dienstverlening

**Bijlagen:**
- Bijlage 1: Notitie Liander‘ Verslag situatie elektriciteitsnet gemeente Overbetuwe’
- Bijlage 2: Ontwerpbesluit Prioriteringsruimte transportverzoeken
- Bijlage 3: Zienswijze

**Inleiding**
Gemeente Overbetuwe heeft (net als andere gemeenten in Gelderland) te maken met netcongestie op het hoogspanningsnet (TenneT) en het midden- en laagspanningsnet (Liander).

In september 2022 zijn schriftelijke vragen over netcongestie beantwoord (S-615). In de daaropvolgende periode zijn de uitdagingen op het elektriciteitsnet in een stroomversnelling gekomen. Op verzoek van het college is de afgelopen weken in beeld gebracht wat de gevolgen zijn voor de projecten in de gemeente Overbetuwe. Netcongestie raakt veel ontwikkelingen in de gemeente. Denk aan (woningbouw)projecten, uitbreiding bedrijventerreinen, grootschalige opwek, verduurzamingsopgave gebouwde omgeving (bestaande bouw en nieuwbouw) en duurzame mobiliteit.

Wat is netcongestie?
Er is sprake van netcongestie als de vraag of aanbod naar transport van elektriciteit groter is dan de transportcapaciteit van het net. Het net is dan vol, waardoor bijvoorbeeld nieuwe of zwaardere netaansluitingen niet meer mogelijk zijn en er kunnen spanningsproblemen ontstaan waardoor zonnepanelen automatisch uitschakelen. Bij nieuwe ontwikkelingen kan de netbeheerder op dit moment niet (tijdig) de gewenste capaciteit leveren. Netwerkcongestie is ontstaan doordat wij ons netwerk op een andere wijze zijn gaan gebruiken. Zo werd voorheen het net uitsluitend gebruikt voor het leveren van energie naar de afnemer. Tegenwoordig is de afnemer ook toeleverancier met de opbrengst van zonnepanelen. Daarnaast is de vraag naar elektriciteit toegenomen door de opkomst van warmtepompen en elektrische auto's (laadpalen).

**Context**
<u>Bespreken op meerdere tafels en schaalniveaus</u>
De gevolgen en aanpak van netcongestie wordt op veel plekken besproken. Landelijk, in de provincie via een meerjarenprogramma energie infrastructuur en klimaat (PMIEK) en op regionaal niveau binnen de Groene Metropool Regio (GMR). Binnen de gemeente Overbetuwe is recent het initiatief genomen voor strategisch overleg met de netbeheerder. Daarvoor was er alleen operationeel kabels en leidingen overleg met alle nutsbedrijven waarin de exacte werkzaamheden op locatie werden besproken.

<u>Congestie op verschillende niveaus</u>
Netcongestie gold in eerst instantie voornamelijk voor grootschalig terug levering (via opwek zon of wind) en beperkt voor afname van het net. Op 22 november 2022 heeft TenneT aangekondigd dat er ook geen ruimte meer is voor afname van het net voor nieuwe klantvragen voor een grootverbruikersaansluiting (>3x80A). Het gaat hier om vragen voor de aansluiting van gestapelde bouw/appartementencomplexen, zorginstellingen, bedrijven en maatschappelijk vastgoed zoals zwembaden en scholen. Aanvragen van na die datum komen in een wachtrij te staan. Het is de verwachting dat de netcongestie bij TenneT niet vóór 2029 is opgelost. Naast de congestie bij TenneT is er ook netcongestie op het elektriciteitsnetwerk van Liander. Hierbij gaat het om de midden- en laagspanningsnetten. De netten raken overvol en kunnen nieuwe aansluitingen van eengezinswoningen en de piekvraag door onder andere zonnepanelen, warmtepompen en laadpalen niet meer aan. De bestaande netten moeten verzwaard worden of beschikbare capaciteit moet flexibeler ingezet worden, voordat nieuwe ontwikkelingen mogelijk zijn. Liander verwacht de congestie vanaf 2027 op te lossen. Aanvragen die vóór 17 november 2022 via een nieuwe formele route zijn aangemeld bij Liander krijgen nog een aansluiting. Voor aanvragen die

na die tijd zijn gedaan en projecten die nu nog in voorbereiding zijn (en nog niet bekend zijn bij Liander), geldt op dit moment dat tot 2027 aansluiting niet mogelijk is. [1]

Proces aanmeldingsprocedure
De afgelopen jaren heeft de gemeente Overbetuwe de werkwijze gehanteerd dat bij nieuwe projecten de ontwikkelaar verantwoordelijk was voor het aanvragen van de benodigde netaansluiting. Eventuele uitbreiding van het net zorgde voor extra kosten en een vertraging van maximaal circa een half jaar. Door de afkondiging van de TenneT netcongestie op 22 november 2022 is de situatie veranderd. Aanvragen voor een grootverbruikersaansluiting, andere projecten waarvoor netverzwaring nodig is of waarvoor nieuwe netten nodig zijn, worden niet meer zomaar aangesloten. De werkwijze van de afgelopen jaren is veranderd. Netcapaciteit is geen vanzelfsprekendheid meer. Een project komt pas op de wachtlijst van de netbeheerders als een aanmelding is gedaan via mijnaansluiting.nl.
De netbeheerder heeft voorafgaand aan de afkondiging van de netcongestie van TenneT bij gemeenten de uitvraag gedaan om projecten aan te leveren die de komende tijd gerealiseerd gaan worden. Vanuit Overbetuwe zijn ambtelijk alleen woningbouwprojecten aangeleverd die waren vastgesteld door de Raad. Zogenoemde ‘zachte’ plannen of ander soortige maatschappelijke projecten, zoals het Zwembad / MFC Elst Centraal, zijn niet via de formele route aangeleverd. Op dat moment was voor de gemeente Overbetuwe niet duidelijk dat dit nodig was of wat de consequenties hiervan waren.

**Samenvatting huidige situatie**
De verwachting is dat niet alle bekende ontwikkelingen (en dus toekomstige ontwikkelingen) in de gemeente Overbetuwe een aansluiting kunnen krijgen op het elektriciteitsnet vóór 2027/2029. Voor grootverbruik aansluitingen (bedrijven, woningbouw, maatschappelijk vastgoed, etc.) geldt dat alles dat vóór november 2022 was aangemeld nog een aansluiting kan krijgen de komende jaren. Dit was de datum waarop de netbeheerder heeft aangegeven geen ruimte meer te hebben op het net en dus nieuwe aanvragen/projecten in de ‘wachtrij’ moet zetten. Deze wachtrij is naar verwachting uiterlijk in 2029 opgelost. Dit heeft gevolgen voor de realisatie van diverse projecten en de ambities van de gemeente Overbetuwe op onder meer het gebied van woningbouw, duurzaamheid en economie.

**Consequenties projecten**
De afgelopen weken is een eerste analyse gemaakt van de projecten die voor 22 november 2022 bij de netbeheerder zijn aangemeld en projecten die daarna zijn aangemeld. De projecten die na die datum – of nog niet - zijn aangemeld, kunnen niet vanzelfsprekend stroom krijgen en moeten mogelijk wachten tot 2030. Het gaat hierbij naast woningbouw ook om uitbreiding bedrijven of laadvoorzieningen.

Omdat het veel uitzoekwerk per project vraagt om de exacte situatie helder te krijgen, heeft het college 3 projecten aangewezen waar in eerste instantie in samenwerking met Liander extra focus op is gelegd en waarvoor de situatie meer in detail is onderzocht. Zie ook de memo van Liander in bijlage 2.

[1] In een vooraankondiging op de website van Liander staat de ‘verwachting’ dat de uitbreiding in Elst in 2024 gereed is. Liander geeft aan dat op basis van het uitgewerkte investeringsplan voor een toekomstbestendig energiesysteem dat het meer werk is dan vooraf gedacht. De datum is verschoven richting 2027.

1. De Pas

De woningbouw ontwikkeling van De Pas Zuid-West en Zuid-Oost is bekend bij Liander en bij TenneT. De westelijke ontwikkeling past net binnen de mogelijkheden van het middenspanningsnet. Voor het Oostelijke deel is een verzwaring van het middenspanningsnet benodigd. Deze is in opdracht gegeven en zal in 2027 zijn gerealiseerd. Nader onderzoek is nodig op welke wijze mitigerende maatregelen kunnen bijdragen aan het eerder realiseren van De Pas Oost.
Het woonzorgcentrum is aangemeld na november 2022 en kan aangesloten worden zodra de netcongestie bij TenneT is opgelost, uiterlijk in 2029.
Voor de ontwikkeling van De Pas Noord is nog nadere analyse nodig of deze aangesloten kan worden zodra de verzwaring van het middenspanningsnet voor het Oostelijke deel van De Pas gerealiseerd is.

2. Vinkenhof Flexwoningen

Omdat de Vinkenhof een nieuw project is, is deze ná november 2022 bij Liander aangemeld. In de mail aan de raad op 18 juli jl. is gemeld dat uit een eerste verkenning van Liander blijkt dat de huidige netcapaciteit ontoereikend is om de geplande 130 flexwoningen op korte termijn aan te sluiten op de lokale netinfrastructuur. Ook gaf Liander aan meer tijd nodig te hebben om diepgaander onderzoek te doen naar de gevolgen en eventuele alternatieven. Uit dit onderzoek blijkt nu dat er géén capaciteit op de betreffende middenspanningskabel beschikbaar is en ook is er intern binnen Liander nog geen opdracht gegeven voor verzwaring. Uitbreiding van het middenspanningsnet zal dan op zijn vroegst pas in 2028/2030 gereed zijn. Vergaande maatregelen zullen nodig zijn om Flexwoningen eventueel eerder te realiseren. Een onderzoek hiernaar is een van de onderdelen binnen de projectopdracht om te komen tot een haalbare businesscase voor de Vinkenhof.

3. Zwembad / multifunctioneel sportcentrum.

Als gemeente hebben we het standpunt dat dit project wél tijdig is aangemeld. Aanmelding heeft informeel plaatsgevonden via een mail aan de contactpersoon bij Liander, zoals dit in de procedure vóór 17 november 2022 gebruikelijk was. Liander heeft dit project echter niet aangemeld gekregen van de gemeente Overbetuwe bij de formele inventarisatie vóór de datum van netcongestie en vindt dat dit project achteraan aan moet sluiten. Hierover vindt nadere afstemming plaats met de netbeheerder omdat aansluiting van dit complex voor de gemeente Overbetuwe prioriteit heeft. Na de aanbesteding heeft de opdrachtnemer een formele aanvraag voor netcapaciteit ingediend bij Liander. Op dat moment werd duidelijk dat er niet voldoende capaciteit beschikbaar is.
Het is belangrijk te realiseren dat er in ieder geval géén capaciteit beschikbaar is op het middenspanningsnet. Dit knelpunt wordt naar verwachting in Q3 2027 opgelost. Dit staat los van de vraag of er wél of niet tijdig is aangemeld. Vergaande maatregelen zullen nodig zijn om het zwembad / multifunctioneel sportcentrum eventueel eerder te realiseren.

<u>Woondeal</u>

De ‘Woonagenda Overbetuwe 2025’ bevat de ambitie om in de periode 2019-2030 circa 2.000 nieuwe woningen te realiseren. Hiervan zijn er al circa 550 gerealiseerd, waarvan 140 in 2022. Het huidige woningbouwprogramma bevat nog eens bijna 1.450 nieuw te bouwen woningen, verdeeld over 26 projecten. Uit het voorgaande hoofdstuk blijkt dat diverse projecten daarvan te maken krijgen met netcongestie.

De verwachting is dat nieuwe projecten bijna allemaal in de situatie komen dat een netaansluiting in principe niet mogelijk is. Dit betreft minimaal 1.000 woningen, nog te programmeren in nieuwe projecten. In de raadsmemo ‘Voortgang woningbouw’ (25 april 2023)’ beschreven we immers dat uit nieuw onderzoek blijkt dat de kwantitatieve woonbehoefte in Overbetuwe is toegenomen tot bijna 2.500 woningen (2022 t/m 2030). Daarbovenop komt het huidige woningtekort van nog eens 700 woningen waar we in de aanpak flexwonen ook te maken hebben met netcongestie, als eerste nu op de locatie Vinkenhof Elst.

Er is dus veel onzekerheid over het behalen van de doelstellingen rondom de woningbouw aangezien aansluitingen op het elektriciteitsnet onder druk staan.

Overige projecten

Netcongestie raakt niet alleen woningbouw maar ook verduurzamingsplannen in de gebouwde omgeving, bedrijventerreinen, grootschalige opwek en duurzame mobiliteit. Deze gevolgen zijn op projectniveau niet allemaal in beeld bij de gemeente en/of regio. Individuele woningen kunnen vooralsnog verduurzamen (warmtepomp, zonnepanelen, laadpalen). Als dit collectief gebeurt, wordt het effect op het net groter en is de kans groter dat initiatiefnemers met beperkingen van het net geconfronteerd worden. Dikwijls moet per kabel van Liander bekeken worden welke flexibiliseringsmogelijkheden er nog wel zijn en welke (bestuurlijke) keuzes gemaakt kunnen worden om projecten te realiseren. Bedrijven met het grootste verbruik in onze gemeente worden op dit moment door TenneT al opgeroepen om flexibel vermogen beschikbaar te stellen, zodat de piekbelasting minder wordt en er ruimte ontstaat op het net. Dit bericht is ook gedeeld met bedrijven vanuit het Bedrijvenloket.

**Oplossingsrichtingen**

De situatie voor elk project dat na november 2022 is aangemeld bij de netbeheerder kan verschillen. De problematiek op het net verschilt per kabel, de beschikbare oplossingen rondom een project verschillen en er kan een wijziging aangebracht worden in de prioriteit waarmee de netbeheerder oplossingen realiseert. Dit betekent dat op projectniveau nader onderzoek nodig is. In de notitie van Liander, ‘Verslag situatie elektriciteitsnet gemeente Overbetuwe’ die als bijlage 2 is bijgevoegd, wordt vanaf het hoofdstuk Mitigerende maatregelen een nadere toelichting gegeven over deze mogelijkheden.
Aanvullend kijken we als gemeente ook naar een aantal andere opties, zoals het grotendeels (tijdelijk) onafhankelijk zijn van het elektriciteitsnet en de optie voor slimme inzet van grootschalige opslag om zo extra ruimte op het net te creëren op piekmomenten. Waar het probleem van netcongestie zich voordoet op de middenspanningskabel, dient de grootschalige opslag direct aan de betreffende kabel gekoppeld te worden om het probleem te verhelpen, waardoor het maar op enkele plekken soelaas biedt. Ook is het nog niet altijd mogelijk om spanningsverschillen op de middenspanningskabel goed te meten, waardoor deze oplossing niet altijd mogelijk is.

Aanmelden

Eén van de maatregelen die we hebben genomen, is om de zachte projecten en de projecten die nog niet zijn aangemeld alsnog aan te melden bij de netbeheerder. Hierbij zijn we uitgegaan van de projecten die nu in beeld zijn. Nieuwe projecten worden steeds zo snel mogelijk aangemeld. Op deze manier staan de projecten in elk geval steeds zo vroeg mogelijk op de wachtlijst.

Nadere analyse en toewerken richting oplossingen

Dit memo bevat feitelijke informatie, een ‘foto’ van dit moment. Voor al onze projecten dient in overleg met o.a. ontwikkelaars en de netbeheerder Liander op microniveau een nadere analyse

van de energievoorziening en bijbehorende uitdagingen gemaakt te worden. Op basis hiervan kan nader verkend worden welke flexibiliseringsmaatregelen mogelijk zijn. Dit vraagt wellicht ook om bestuurlijke keuzes en prioritering van projecten. We verwachten dat zal blijken dat soms maatwerkoplossingen mogelijk zijn en projecten dan toch eerder gerealiseerd kunnen worden. Voor de korte termijn heeft het college financiële middelen beschikbaar gesteld voor extra capaciteit om de noodzakelijke keuzes voor te bereiken. De procedure voor deze extra capaciteit loopt.

Afstemming Liander
Zowel bestuurlijk als ambtelijk zijn de contacten met Liander geïntensiveerd. Namens het college is Rik van den Dam coördinerend wethouder netcongestie.

Zienswijze indienen
Op dit moment moeten netbeheerders projecten behandelen op volgorde van ‘first come first serve’. Op dit moment ligt er een prioriteringskader ter inzage om deze systematiek te wijzigen (zie ook bijlage 3). Het doel van dit prioriteringskader is om netbeheerders de mogelijkheid te geven om op specifieke gronden projecten te prioriteren. In het concept prioriteringskader kunnen woningbouwprojecten en onderwijsinstellingen wél geprioriteerd worden, maar een zwembad of sportvoorziening niet.
Gezien het belang van deze maatschappelijke voorzieningen voor de samenleving, dient het college een zienswijze in om sportvoorzieningen en zwembaden ook als prioritaire projecten aan te kunnen merken.

Informeren gemeenteraad
Bij nieuwe ontwikkelingen wordt de raad hierover periodiek geïnformeerd. Waar het politieke keuzes betreft, wordt de raad betrokken volgens de reguliere procedures.

**Communicatie**
Wij stellen voor om de interne en externe stakeholders zorgvuldig en feitelijk te informeren en hierbij de afdeling Communicatie nadrukkelijk te betrekken.

Behandelend adviseur voor technische vragen Anne ten Brummelhuis, tel.: 0481 712 590 , e-mail: a.tenbrummelhuis@overbetuwe.nl.

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,

| | |
|---|---|
| de gemeentesecretaris | de burgemeester, |
| P.J.E. Breukers | R.P. Hoytink-Roubos |